

10.

EFRAIM BEN ABRAHAM (1570-1645)

1600-1602

*És mikor felemelte Bálám az ő szemeit, látá Izráelt,
a mint letelepedett az ő nemzetségei szerint; és Istennek lelke vala ő rajta.**
*4Móz 24.2

1601 májusában Efraim és fia Ádám a többi ünneplő családtaggal együtt befejezettnek nyilvánította a Margittán felépített kis falut, amelyben százhuszan éltek, nyolc családban. Az együtt élő családok egyfajta ősi állapotban éltek; közeli rokonok voltak.

Efraim az ünnepség után Ádámmal sétálni indult az erdőbe. Mikor kellően messze jártak, Efraim elmondta Ádámnak, hogy Budán elrejtve maradt még néhány láda atyja hagyatékából, ezért amint az lehetséges, titokban el kell menniük érte. Ádám sírva fakadt, és könyörgött apjának, hogy ne vigye őt ki ebből az erdőből, soha többé nem akar a városba menni, mert minduntalan halott anyját látja maga előtt.

Ádám egyébiránt nagyon fejlett gyermek volt. Egész álló nap képes volt futni, és a többi gyermekkel játszani. Mindemellett tisztelettudó is volt, és a rábízott házimunkát mindig elvégezte.

Józsué azonban nem így élt. Ez a gyermek bibliai névadó őse nyomdokán akart haladni, vezérségre tört és nagyon akaratosná nőtte ki magát. Ha veszekedés vagy verekedés zavarta meg a margittai csendet, akkor tudni lehetett, hogy Józsué megint fogást talált valamelyik társán. Józsué senkinek nem vallotta be, de mindig is féltékeny volt Efraimra, akit szerinte az atyja jobban szeretett nála.

*Mikor pedig láták az ő bátyjai,
hogy atyjuk minden testvére közt őt szereti legjobban,
meggyűlölik vala, és jó szót sem bírnak vala hozzá szólani*.*

* 1Móz 37.4

Efraim a nála lévő vagyonról nem szólt senkinek. Egy részét elásta az Álmosd melletti mocsaragnál, egy másik részét a Szalárd melletti erdőben egy kővel megjelölt kis odúba rejtette. A rejtekhelyeket időnként felkutatta, és elégedetten tapasztalta, hogy azokat senki nem bolygatta meg.

Ráhel hűséges felesége volt Efraimnak, és gyermeket is szült neki. Nem érezte férjével, hogy tudja, Mirjam nem törölhető ki annak szívéből.

1602 májusában egy beteg ozmán katonát találtak a gyerekek az erdő-

ben, akit megittattak és bevitték Margittára. Mivel a katona értette a beszédüket, feltételezték, hogy talán Magyarországról elhurcolt janicsár lehet. Efraim fogadta házába az idegent, feleségével együtt ápolták, míg az annyira magához nem tért, hogy beszédbe elegyedett a háziakkal. Elmondta, hogy ő Hasszán nagyvezér seregéhez tartozik, de emberrablók fogságába esett és onnan csak hetek múlva tudott megszökni. Kérte Efraimot, segítsen neki visszajutni seregéhez. Efraim furcsának találta, hogy az ozmánon nem volt külsérelemnek nyoma, és feltételezte, hogy csupán legyengült szervezete döntötte őt le a lábáról.

Az ozmán fizetséget ajánlott fel Efraimnak arra az esetre, ha segít neki. Biztosítékként megmutatta azt a súlyos arany félholdat, amely vastag láncával együtt be volt varrva köpenyének szegélyébe. Mivel az ozmán (aki nevét nem volt hajlandó elárulni) elmondta, hogy Hasszán nagyvezír Fehérvár ellen menetel, Efraim úgy döntött, hogy összeköti Budára vezető útját az idegen segítségével, ezért Ádámmal és Józsuéval megtámogatva elkíséri Fehérvárra. A vaskos aranyláncot feleségénél hagyatta zálogba.

A hosszú úton az idegen minduntalan megállt imádkozni a maga szokásai szerint, és mivel Efraimék is megtartották az imaparancsokat, a menet nagyon lassan haladt előre. Végül 1602. augusztus 10-én érkeztek meg Fehérvár alá. Furcsa módon, ahogy a táborba léptek, az ozmán hirtelen megváltozott, magabiztossá vált és szinte vakmerően lépdelt a vezér szálláshelye felé. Amikor mind odaértek, Hasszán nagyvezér éppen kilépett a sátorból és örömkönnyeiben tört ki, kebelére ölelve fiát.

Efraim és a két fiú kitűnő fogadtatásban részesült. Pazar sátrat kaptak, bőségesen étkezhetek és nyugalmasan pihenhettek meg. Másnap a nagyvezér egy ládikát adott át Efraimnak, amelyet állítólag egyik rokonától, Mehemedtől kapott, aki a ládikában lévő kincseket valami zsidótól rabolta el. Efraimnak a nagyvezér ezzel szerette volna megköszönni szolgálatait. Efraim elsápadt, amint meghallotta Mehemed nevét, feltódultak benne a huszonöt éve átélt borzalmak, amikor egy ugyancsak Mehemed nevű ozmán fogságába esett. A ládában egy ezüst tálcát talált, amelyre egy kígyó képe volt felvésve. Aznap éjjel Efraim álmában újra átélte Mehemed fogságában megélt borzalmakat:

„A ház, ahol fogva tartották, eredetileg fogadó volt, pincéjében a falon ott sorakoztak a kampók, amelyekre a levágott húst szúrták fel, mielőtt azt felszolgálták volna. Ide záratta be Mehemed az első éjszakára Efraimot, aki le sem hunyta a szemét.

Hangokat hallott, hallotta, hogyan vallatnak ki zsidókat és keresztényeket a pince melletti kis helyiségben. Másnap egy feltűnően magas hangú és nőiesen mozgó férfi jött érte, selyemruhába öltöztette, majd Mehemed elé vezette, aki leültette maga mellé. Mikor ölelgetni kezdte, Efraimra furcsa roham vette ki hálóját, a testének nem tudott parancsolni, szájából dőlt a hab és összeharapdálta saját nyelvét. Mehemed megijedt a látványtól, a fiút bezáratta egy hálószobába, ahol lekötözték, és valami italt töltöttek a torkába, amitől mély álomba zuhant. Néhány óra múlva, amikor felébredt, korbács csattogását hallotta.

A következő napokban a szobából látta, ahogy krími emberkereskedők, kuruzs-lók, jövendőmondók és haramiák hogyan jártak keltek Mehemed környezetében. A férfi

maga volt a gonoszság megtestesítője, mindenkivel erőszakos volt és különösképp szerette megalázní igazhítű udvartartását, akik között pedig nem kevés igen bölcs és jámbor ember is akadt.

Efraim tovább álmodott. Újra átélte, hogy csak várja atyját, hogy érte jöjjön, de továbbra sincs semmi menekvése. Ismét rosszul lett, Mehemed erre étlen és szomjan bezáratta újra a kampókkal teletűzdelt pincébe.

Ezután már csak egy magát Abunak nevező ozmán fogoly volt a vigasza, aki ismerte Efraim nyelvét és órákon át mesélt neki Mohamed életéről, a Koránról és arról, hogy Mehemed mennyire nem úgy él, ahogyan azt a parancsolatok előírják. Ki tudja hány nap vagy óra elteltével hallotta meg atyja kiáltzását, melyre önkívületben felelt ő is. Felöltöztették, nyakába ékszert akasztottak, majd Mehemed elé vitték. Újra végigélte, ahogyan az ozmán megalázta atyját, de azt is, ahogyan látta sápadttá válni a gyűlölt arcot. Érezte, ahogyan menekülnek az utcákon, majd anyja ölelésében feloldódó félmé boldogsággá változott.

Abu (aki a felfordulásban valahogyan megszökött fogságából) nem sokkal később felkereste őt, és meghagyta neki, hogy minden erejével a megszentelt élet felé forduljon, míg férfitá nem érik.

Szegény atyám azt hitte mindig, hogy megrontott az ozmán, de semmi ilyesmi nem történt. Hallgatagságom és befelé fordulásom Abunak köszönhető, aki oly szemléletesen írta le a Gyehennát, hogy valóban a szent élet felé fordultam mindaddig, amíg fel nem nőtem annyira, hogy atyám már nem lett felelős tetteimért. Bevallanom pedig soha nem volt bátorságom azt, hogy zsidó létemre egy nem zsidó vezetett a világosság útjára.

Csak ezek a rohamok kerülnének el örökre...”

Józsue ébresztette fel azzal, hogy ideje lenne Budára indulniuk. A táborból azonban a hadiállapotról tekintettel nem engedték ki őket, így kényszerűségből helyükön maradtak. Efraim az időt azzal töltötte, hogy Ádámot a Tórára tanította, Józsuet pedig visszafogta, nehogy a készülődő ostromba vesse magát.

Augusztus 12-én megkezdődött Fehérvár ostroma. Ádám ijedten lapult meg a sátorban, Józsueval azonban nem lehetett bírni, állandóan kiszökött a csatát megnézni. A következő napon Józsue legújabb csínytevése abban merült ki, hogy atyja borába egy elcsent orvosságos tasakból port öntött, és várta a hatást. Elszámította magát. Efraimon kitört a roham, és híre ment a táborban, hogy valami szörnyű járvány ütötte fel a fejét a befogadott zsidók között. A nagyvezér alig tudta visszatartani az embereit, hogy le ne kaszabolják Efraimot és gyermekeit. Mivel orvosa ismerte Efraim betegségét, elhelyezte őket egy másik sátorban, és felügyeletet rendelt köréjük.

Ádám ijedten ápolgatta atyját, akit addig a világ legerősebb emberének tartott. Kérdésére Efraim elmondta, hogy gyermekkorában bizony előfordult már vele a hasonló eset, ez volt az oka annak, hogy nem szeretett kijárni a házukból, és vézna maradt annyi idős korára, mint Ádám.

Augusztus 29-én a nagyvezér elfoglalta Fehérvárt, szabadnak látszott az út Budára. Efraim és fiai biztonságuk érdekében még néhány hétig a táborban maradtak, szeptember végén indultak tovább. Nem jutottak sokáig, mivel a

király serege Pestet ostromolta, és mire odaértek, október 6-án már Buda ostromába fogtak. A kedveszegett Efraim nem akart dolgavégezetlen visszamenni Margittára, ezért Zsámbékra ment fiaival, hogy ott kivárja, hogyan alakul a sorsuk.

A szerencse elkerülte őket. Október 13-án, a Fehérvárnál megismert Hasszán nagyvezér húszezres seregével Pest alá vonult. A hideg idő beköszönte vészesen közelgett, ezért Efraim szomorúan belátta, jobb lesz, ha azonnal hazaindulnak, mert az ostrom kiszámíthatatlan ideig tarthat, és nincs biztosíték arra, hogy az ozmán vagy a királyi erők nem bántalmazzák őket.

November elején érkeztek haza. Ádámnak jót tett az utazás, megerősödött és magabiztosabbá vált. Józsue pedig, annak ellenére, hogy nem nagyon érdekelték atyja történetei, egy kissé mégis megkomolyodott. Efraim nem sokat pihent, decemberben Gyulafehérvárra ment ügyeket intézni, majd hamarosan visszaindult Margittára. A városból kilépve, minden figyelmeztetés nélkül nekitámadt néhány katona, hangosan megvádolták azzal, hogy merényletre készült, és elhurcolták magukkal. Néhány óra múlva a tömlöcben tudta meg, hogy lefogása után érkezett Gyulafehérvárra I. Rudolf király két biztosa, akiket a király az erdélyi közigazgatás átszervezésével bízott meg. Johann Molart báró és Nikolaus Burghasen viszont soha nem tudta meg, hogy akit ártatlanul lefogattak, kíséretükben felismerte a katonát, akinek sebhely húzódtott végig az arcán, és bal fülének aljából hiányzott egy darab, és aki megbecsteleltette feleségét, mielőtt az mártírhalt halt volna.

Miközben Andreas Kugelmeister a helyi bordélyban aznap ismét jól töltötte idejét, Efraim nem tudott nyugovóra térni, fejében zakatoltak a szavak:

*És meg ne fertőztessétek a földet, amelyben lesztek;
mert a vér, az megfertézi a földet,
és a földnek nem szerezhető engesztelés a vér miatt, amely kiontatott azon,
csak annak vére által, aki kiontotta azt.**

* 4Móz 35,33

1603-1630

*Mert minden akaratnak van ideje és ítélete;
mert az embernek nyomorúsága sok ő rajta;**

* Préd 8.6

1603. január 1-én szabadult a fogságából Efraim. Mivel a bezártság hete alatt szinte elvesztette önuralmát, tudván, hogy Mirjam gyilkosa a közelében van, nem tudott útra kelni családjához, hanem tervezgetni kezdte, hogy hogyan végez majd a sebhelyes arcú katonával. Tudta, hogy szörnyűséges tetteivel családját veszélybe sodorhatja, de képtelen volt józanul gondolkodni.

Pénzének egy részéből megvesztegette az őrséget, megtudta tőlük, hogy a katonát Andreasnak hívják, felettébb erőszakos ember, aki semmitől sem riad vissza.

Efraim egyik nap látta, amint ez az Andreas úgy vágta száján az egyik őrt, hogy annak két foga is kiesett. Ezt az őrt környékezte meg azzal, hogy engedje be őt éjjel Andreás szálláshelyére, had intézze el vele a dolgait. Mivel az összetörött arcú őr is bosszúra vágyott, de féltette életét, úgy ment a dologba bele, ha Efraim összekötözi őt, betömi a száját, mintha támadásnak esett volna áldozatul.

Az éjszaka hamar eljött. Efraim megkötözte az őrt, betömté a száját, elvette kardját és beosont a házba, felment az emeletre Andreás szobájába, ahol az mélyen aludt. Efraim odalépett az ágyhoz, kitakarta Andreás mellkasát, és dőfésre emelte a kardot.

Nem tudta megtenni. Leejtette a kardot és zokogva rogyott össze az ágy mellett, és ezek a szavak tódultak szájára:

*És áldott legyen a te tanácsod, és áldott légy te magad is,
hogy a mai napon megakadályoztál engem, hogy gyilkosságba ne essem,
és ne saját kezemmel szerezzek magamnak elégtételt!**

*1Sám 25,33

A kardot megforgatta Andreás feje fölött ezekkel a szavakkal:

*Az Úr tegyen ítéletet közöttem és közötted,
és álljon bosszút az Úr érettem rajtad, de az én kezem nem lesz ellened.**

*1Sám 24,13

Kifelé menet az őrt kiszabadította, és elmondta neki, hogy nem volt képes a gyilkosságra, aki ettől olyan haragra gerjedt, hogy fellármázta a környéket, úgyhogy Efraim alig tudott elmenekülni üldözői elől. Néhány nap bujdosás után tudta meg, hogy az őr és Andreás összeszólalkozott, és az őr szúrt hamarabb. Andreás meghalt, az őr pedig véstörvényszék előtt várta a sorsát. Efraim hazament, és soha nem említette meg senkinek ezt a kalandját.

1603 nyarán Józsuéval sok gondja támadt Efraimnak. Fia soha nem tudta magát elfoglalni, folyamatosan fitogtatta erejét a többi gyerek előtt, pedig még csak tíz éves volt. Mikor az állatok közül néhánynak nyoma veszett, mindenki arra gondolt, hogy megint Józsué az, akinek a keze benne van a dologban. Efraim szép szóval semmit nem ért el fiánál, és elszörnyedve látta, hogy Józsué Ádámmal állandóan kötekedni próbált és vitázott, sőt néha össze is verekedett vele. Nem volt mit tenni, Efraim elküldte Józsuét a Várad mellé letelepedett rokonaihoz, hátha a mostohább körülmények és az új környezet segít megfegyelmelni fiát.

1603 decemberében érkezett a hír, hogy a királyi sereg úgy egy hónapja felhagyott Buda ostromával és eredménytelenül elvonult. Ez azt jelentette

Efraimnak, hogy ismét útra kelhetett, hogy atyja hagyatékát a családnak megszerezze, mivel félt, hogy a hadi helyzet megváltozik.

Fiaival 1604 januárjában akart elindulni, és azt tervezték, hogy legkésőbb a nyárra hazaérkeznek, mert ősszel volt Ádám bar micvója.

Efraim és Ádám, a magát az utolsó pillanatban megmakacsoló Józsué nélkül indult útra. Szolnokon kényszerűségből meg kellett pihenniük, szekereik kerekét ki kellett cserélni. Miközben a cserére várakoztak, hatalmas felhők gyülekeztek az égen és a sűrű hóesés ott marasztalta őket vagy tíz napig. Efraim már úgy-ahogy túltette magát Mirjam szörnyű halálán, és látta, hogy Ádámot nagyon érdekli elődeinek története, ezért a szolnoki napokon elmondta mindazt, amit atyja mesélt el a füstölgő budai romok között ülve. Ádám szomorú volt, mert rajta nem találták meg azokat a jeleket, amelyekről az atyja beszélt, és megkérdezte Efraimot, vajon tényleg ő-e az atyja. Efraim haragra gerjedt a feltételezéstől, de azért, hogy Ádám ne érezze a megbántottságát, a Tórából idézett neki:

*Tiszteld atyádat és anyádat, a mint megparancsolta néked az Úr, a te Istened; hogy hosszú ideig élj, és hogy jól legyen dolgod azon a földön, a melyet az Úr, a te Istened ad te néked.**

* 5Móz 5,16

Ádám igencsak elszégyellte magát, és így felelt atyjának:

Mert ez a parancsolat, amelyet neked a mai napon parancsolok, nem utolérhetetlen neked, és nem távol eső.

Nem az égben van, hogy mondanád:

"Ki megy föl számunkra az égbe, hogy elhozza nekünk, és hirdesse nekünk, hogy megtegyük?"

És nem a tengereken túl van, hogy mondanád:

"Ki megy át számunkra a tengeren túlra, hogy elhozza nekünk, és hirdesse nekünk, hogy megtegyük?"

Hanem nagyon közel van hozzád az ige,

*szájadban és szívedben van, hogy megtegyed.**

* 5Móz 30,11-14.

Efraim megkérdezte, hogy honnan ismeri ezt az Igét, mert értette belőle fia bocsánatkérését. Ádám elmondta, hogy ezt nagyatyjától, Abrahamtól hallotta többször is, mikor az visszatért Vácról.

Februárban végre megváltozott az időjárás, az utazók folytathatták útjukat és április elejére értek fel Budára. Az ozmán beengedte őket, bemutaták a megfelelő irataikat, ami szerint nekik itt lakásuk és házuk volt valaha. A ház akkor is állt, egerek lakták, mert a megmaradt zsidók jórészt elmenekültek, és lakásaikban raktárakat rendeztek be. Efraim elmondta, hogy atyja a lá-

dát valahol a bejárat mellett a falba rejtette el. Egynapos keresés után Ádám ráakadt a rejtekhelyre, és a ládát kibontották a falból.

A felnyitott ládában néhány érmét, drágakövet és aranytárgyat találtak, amelyek értékesnek tüntek, ezért rongyokba jól betakarva vitték ki a városkapun.

Júniusra értek haza, Ádám nehezen bírta az utazás nehézségeit. Azért, hogy a kincstől Józsuét távol tartsák, megbeszélték, hogy azt titokban tartják, és egy másik nagyobb ládában további kincsekkel egyetemben a telep mellett fél óra járásnyira rejtik el. Így is lett.

Ősszel, Ádám bar micvóján állt szóba újra egymással a két haragos testvér. Józsué, aki még mindig csak tizenegy éves volt, hatalmas testi erővel bírt, melynek a rokonok hasznát vették a ház körül. A bar micvó után Józsué belopakodott atyja szobájába és magához vett néhány értékes követ, amiket atyja korábbról őrizgetett. Mikor végzett volna, véletlenül megtalálta a Budán kiasott üres ládikát is, amelyet úgyszintén magához vett, és az elloptott követek abban vitte ki.

A vendégsereg távozása után Ádám fedezte fel a fosztogatást, és nagy hangosan hívta atyját, aki nem tudta mire vélni a dolgot, de azt sejtette, hogy Józsué keze benne lehet a dologban. Mivel semmilyen bizonyítéka nem volt senkivel szemben, a dologról nem beszélt többet, és Józsuét visszaküldte a rokonokhoz, hogy testi erejét azok szolgálatába állítsa.

Józsué néhány nap múlva Várad mellett pihenőidejét azzal töltötte, hogy az atyjától elvett ládikát egy karóra tűzte és parittyával próbálta leverni azt. Egy sikeres dobás után a ládika kinyílt, és annak aljából egy papíros hullott ki.

„A Teremtés 5310 esztendejében

*Jákob ben Malachi írása
Konstantinápolyban*

Abraham!

Kérve kérek, hogy amennyiben ebbe az írásba behajtott iratot megtalálsz, azt őrizd meg és add át fiaidnak, hogy Isten segítségével egyszer annak szövegét megérthessük. Az iratot, melyet atyámtól kaptam megőrzésre, rég elveszettnek hittem, ezért nem is szóltam róla, egész életemben furdalt a lelkiismeret, hogyan is veszíthet el valaki ily becses dolgot, amit ráadásul az atyja bíz reá megőrzésre. Néhány héttel ezelőtt könyveim egyikének borítója mögött meggletem az írást.

Leveletem, és behajtvva az írást az igazhítű Szelimnek Ramallah nevű fiával vittem Nikápolyba, az atyja őrzi néked azt a ládikát, melybe az örökségre vonatkozó írásokat rejtettem, és amelyeket (mivel most e leveletem olvasod) bizonyára meg is találtál. Ha meg nem találod, akkor úgyis mindegy, mi lesz a sorsa.

Az irat állítólag annak a családnak a történetét tartalmazza, amelyből mi is eredünk.

*Titkosírással született, ezért atyám Malachi ben Saul nem tudta felfedni a titkot és azt sem mondta el nekem, honnan is kapta, miként is őrizte meg az írást. Ha megfejted az írást, remélem, hogy azt találsz benne, amit remélsz.
De bármi is legyen benne, ne feledd az Igét:*

*És ne neveztessek ezután a te neved Ábrámnak,
hanem legyen a te neved Ábrahám,
mert népek sokaságának atyjává teszek téged.
És felette igen megsokasítalak téged;
és népekké teszek, és királyok is származnak tőled.
És megállapítom az én szövetségemet én közöttem és te közötted,
és te utánad a te magod között annak nemzedékei szerint örök szövetségül,
hogy legyek tenéked Istened, és a te magodnak te utánad.
És adom tenéked és a te magodnak te utánad a te bujdosásod földét,
Kanaánnak egész földét, örök birtokul; és Istenök leszek nékik.**

*1Móz 17, 5-8

*Rád bízom, hogy származásunk próbáját meg mered-e tenni. Én gyáva voltam hozzá.
Jákob”*

Józsue lába elé esett egy sokszor összehajtogatott írat, amely állatbőr-
ből volt készítve, és igencsak réginak tűnt. A szöveg olvashatatlan volt, mivel
számára ismeretlen nyelven íródott, noha a jeleket felismerni vélte rajta. Nem
tudta, hogy mitévő legyen, így az írást összehajtogatta, magához vette és vis-
szarejtette a dobozba, és érezve, hogy nagy titok került a birtokába, elhatároz-
ta, hogy azt senkivel meg nem osztja és ő lesz aki egyszer megfejti.

1605 tavaszán Efraim és Ádám meglepődve figyelték a látogatóba
érkező Józsue-t, hogy milyen nagy lelkesedéssel tanul bar micvójára. Ugyan
megmaradt fékezhetetlen természete, de valami különös érdeklődéssel fogott
a tanuláshoz. Állandó szokássá vált a rabbit kérdezgetni, hogy az egyes betűk-
nek mi a jelentése, milyen számértékük van, és lehet-e úgy írni velük, hogy azt
csak a beavatottak tudják elolvasni.

1606 májusában Ráhel váratlanul meghalt. Ádám és Józsue látva atyjuk
gyászát, kitervelték, hogy együtt újra elmennek Budára és ott lerakatot nyitnak, ez-
zel segítve atyjukat túllendülni a gyászán. Efraim végül is helyeselte a szándékot,
mert elviselhetetlennek érezte az életet Margittán. Néhány hónapja ugyanis a meg-
nemesített hajdúk megnehezítették a kereskedelmüket. Júliusban útra kelt fiaival.
Olyan egységben mentek Budára, mint amelyet korábban elképzelni sem tudtak.

Augusztusban Efraim vett egy új házat Budán annak közelében, ahol
korábban lakott. Néhány hét múlva feltűnt Efraimnak, hogy míg a nyughatat-
lan Józsue otthon ül, és különféle írásokat tanulmányoz, addig Ádám el-eltü-
nedezik valamerre. Csak remélte, hogy nem szerelem van a dolog mögött.

Novemberében Ádám bemutatta atyjának Tariát, szíve választottját.

Ő egy feltűnően szép, sötét bőrű fiatal leány volt, akinek a korát meghatározni nem lehetett, így csak arra lehetett hagyatkozni, amit elmondott magáról: Jerevánban született, tizenöt éves, szüleitől emberrablók ragadták el, és így mint rabszolga került Budára. Efraim kétségbe volt esve. Fia kiválasztott egy nem zsidó rabszolgánót, aki ráadásul vagyontalan és még csak tizenöt éves. Megpróbálta fiát lebeszélni szándékairól, de Ádámot nem lehetett eltántorítani. Ádámnak és néhány másik zsidónak sikerült elérnie, hogy Buda zsidósága engedélyezze azon rabszolgánók betérését, akik ezt kérték. A rabbik azért engedtek a kérésnek, mert a zsidóság megfogyatkozott a városban. Így történt az, hogy 1607 májusában Taria betért, mint Ábrahám lánya.

Efraim még mindig nem tett le szándékáról, hogy fiát jobb belátásra bírja. Ádám mindig így felelt:

*Annakokáért elhagyja a férfit az ő atyját és az ő anyját,
és ragaszkodik feleségéhez: és lesznek egy testté.**

*1Móz 2,24

Mivel nem volt mit tenni, Efraim összehívta a rokonságot, és 1607. november 5-én megtartották Adam ben Efraim és Taria esküvőjét. Ádám ekkor tudta meg feleségétől, hogy az valójában éppen csak betöltötte a tizenharmadik életévét az esketés időpontjára.

A kereskedelem minden várakozást felülmúlva jövedelmezett. Mivel Efraim egyszerű életet élt, senki nem tudta, hogy vagyona mekkorára duzzadt fel az elkövetkező években.

1609-ben Józsué is megházasodott, ő egy gazdag lányt vett feleségül, hamarosan gyermekeik is születtek. Józsué bizony néha megütötte asszonyát: saját természetének gátat nem tudott szabni.

Józsuéval szemben Ádámnak és Tariának nem születtek gyermekei, nagy szomorúságban éltek emiatt.

Ádám kétségbeesetten kereste az okát, hogy miért nem születnek gyermekeik. Emlékezett atyja történetére, amelyet származásukkal kapcsolatban mondott el, és nagyon félt attól, hogy ő lesz az, aki megszakítja a becses láncolatot.

*Az Isten pedig monda:
Kétségnélkül a te feleséged Sára szül néked fiat,
és nevezed annak nevét Izsáknak,
és megerősítem az én szövetségemet ő vele örökkévaló szövetségül
az ő magvának ő utánna.**

* 1Móz 17.19

1615-ben Józsué a családjával együtt visszaköltözött Margittára és beindította saját kereskedését.

Efraim nyugalmas időöltéseknek élt, szellemét képezte, mivelhogy vagyonát úgy fektette be, hogy az különösebb erőfeszítés nélkül is szép hasznot hozott neki.

Ádám és Taria között a viszony megromlott, Ádám titokban más asszonyokhoz menekült a felett érzett bánatában, hogy nem lehetett gyermeke. Szédelgéseit nem tudta meg Taria, de azt látta, hogy oka kell annak lennie, hogy férje egy éve nem alszik vele együtt.

Taria 1620 őszen egy cigányasszonynak sírta el bánatát, akihez jövedőmondásért folyamodott. Az asszony adott egy italt Tariának, és megkérte, hogy igyon belőle minden reggel és próbálja meg férjét újra az ágyába csalni. Taria ekkor még mindig csak huszonhat éves volt.

Csoda történt. Ádám és Taria együttléte után Taria állapotos lett. Hatalmas öröm szállta meg a családot, mindenki végtelenül boldog volt, csak néhány rosszakarójuk suttogta, hogy a várandós asszony bizonyára összefeküdt valakivel és attól van a gyermek.

1621-ben Taria ikreket szült. A két szép ikerlány békés boldogságot hozott a családnak. Hajuk épp olyan vöröses volt, mint Ádámé, a rosszakarókat elhallgattatták. Józsue is tiszteletét tette, neki ez idáig már öt fia született. Józsue akkor küldte haza Ádám, amikor az egyik kislányát leejtette, mert a szokáshoz hűen föl és alá rohangált és parancsolgatott a rokonságnak.

1624-ben újra ikreket szült Taria, ismét két kislány született, ebbe a szülésbe azonban majdnem behaltak mindhárman. Ádám boldogságát kicsit megzavarta a szokatlan ikerszülés, de hamar túltette magát aggodalmain, nem sokára mind a négy lányát ugyanúgy szerette. 1627-ben rosszra fordultak a dolgok. Ismét ikreket szült Taria, és ekkor már bűbajos dologgal vádolták meg a családot, hiszen tizennégy évig egyetlen gyermekük sem született, majd azután mindjárt háromszor ikreik lettek. Taria állapota nagyon rossz volt, de végül is a gazdagon megfizetett orvosok segítségével egészséges lett a nyárra.

Ádám és Efraim megtanácskozta a dolgot, és úgy döntöttek, hogy a fiatalok Pozsonyba költöznek, hogy kiszabaduljanak a sok vádaskodás és mendemonda hatása alól, és egyben egy újabb kereskedést nyissanak jövedelmik biztos befektetésére. Ádám és családja 1628 őszen érkezett Pozsonyba, ahol házat vettek és megkezdték az újabb posztólerakat kialakítását.

Ádám 1629 nyarán hazament Margittára meglátogatni a családot. Örömmel látta, hogy százötven-kétszáz rokon lakta már a telepet, és hála Efraimnak, igazán senkinek sem voltak anyagi gondjai.

Ősszel Ádám Budáról Pozsonyba vitte atyját is, hogy bemutassa neki, az ügyek hogyan állnak. Józsue is vele volt, így rég nem látott teljességben teltek a napok. Néhány hét múlva Józsue és Efraim hazamentek, és Ádám a hat kislánnyal és feleségével folytatta életét.

1630 nyarára kiderült, hogy Taria ismét várandós, és az is, hogy újra ikreket vár. Ádám heteken át imádkozott, hogy a gyermekek és az anyjuk túlélje a szülést, és azért, hogy most végre neki is fiai szülessenek.

1630. október 11-én megszületett Ádám két ikerfia, Jozsef és Efraim-Aaron, akit később csak Efraimnak neveztek.

A boldog apa ezekkel a szavakkal ölelte magához fiúgyermekait:

*Amaz Angyal, ki megszabadított engem minden gonosztól,
áldja meg e gyermekeket, és viseljék az én nevemet és az én atyáimnak
Ábrahámnak és Izsáknak nevét, és mint a halak szaporodjanak e földön.**

*1Móz 48,16

1630-1645

*Az igazért váltságdíj az istentelen,
és az igazak helyett a hitetlen büntetik meg.**

* Péld 21.18

1631 tavaszán Pozsonyban boldogan élt Ádám családja: egészségesek voltak, gyermekeik szépen fejlődtek. Ádám, hogy kedvezzen feleségének, a vagyonának egy részét arra fordította, hogy felkutassa Taria jereváni rokonait. Ebből a célból Keletre utazó kereskedőknek adott pénzt és névlistákat, és elmondta, hogy valószínűleg a Szeván-tó nyugati partján élhetnek a rokonok.

1633 júliusában Ádám Morvaországba, Brünnbe ment, hogy posztókereskedésének egy újabb lerakatát megszervezze. Utazása szerencsétlenül kezdődött, röviddel az után, hogy a Morván átkelt Szakolcánál, haramiák támadták meg és elhurcolták magukkal. A haramiák -mikor látták, hogy gazdag foglyukat nem csak kifosztani érdemes- eladták Ádámot egy másik bandának, akik Ratiborban, Sziléziában bújtak meg és rendszeresen azzal foglalkoztak, hogy az általuk őrzött foglyokért váltságdíjat kértek.

Ratiborban Ádámot szigorú őrizet alatt tartották, de megengedték, hogy levelet írjon.

„Ratibor, az Világ teremtésének 5393 évében

*Adam ben Efraim kezeírása
Feleségének és szeretteinek
Poson városába*

Életem!

A Sors kifürkészhetetlen akarattya folytán fogságba estem mikor a Morván átkeltem. Őrzőim látván, hogy jó módban élek magukkal ragadtak és Ratibor mellé hurcoltak el azért, hogy szabadításomat váltságdíj megfizetéséhez köthessék. Mivelhogy jóatyám atyja is üzérkedett foglyokkal, rajtam beteljesedett az Írás:

„... mert én, az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten vagyok, a ki megbüntetem az atyák vétékét a fiakban, harmad és negyedízigen...;”

*5Móz 5,9 részlet

Kérlek ezért izenj atyámnak Budára, hogy Ő vagy Józsué öcsém engem mihamarabb kiváltson. Elrablói nem közölték a kiváltás mértékét, ezért reátok bízom, hogy mennyit szántok az életemért.

Ha nem írnék többet és nem találkozhatunk, tudd meg, hogy szerető férjed voltam mindég és remélem nem csatlakoztál meg bennem. Kérlek, hogy ha egy éven belül ki nem szabadulnék, jegyeztessed fel atyámmal családom történetét egy pergamenre, és majd add át fiaimnak, amint azok felnőtté lesznek.

Adam”

Ádám levelét Taria 1633 októberében kapta kézhez, mikor már nagyon aggodott férje miatt, akit szeptemberre várt haza. Azonnal üzent Efraimnak, aki lóhalálában érkezett meg Pozsonyba.

Azon a télen hatalmas havazások voltak, Efraim, aki ekkor már hatvanhárom éves volt, csak 1634 februárjában kelhetett útra Ratiborba. Március elején Oppelnben letétbe helyezte a váltságdíjat, majd az Oderán délre lehajózott az emberrablók városába.

Egy hetes kutatás után az Odera keleti partján találta meg akiket keresett, akik őt is lefogták azon nyomban. Megátkozta őket, de csak nevték szavait:

*Hogyha rajtakapnak valakit, a ki embert lop az ő atyjafiai közül, Izráel fiai közül, és hatalmaskodik rajta, vagy eladja azt: haljon meg az a tolvaj. Így tisztítsd ki a gonoszt te közüled.**

* 5Móz 24.7

Mikor azonban kiderült, hogy a váltságdíj valóban Oppelnben van, Efraim és három haramia újra hajóra szálltak, és felmentek a letétért. Oppelnben (Efraim előzetes figyelmeztetése okán) már várta őket a birodalom katonasága, és mindhárom kísérőjét lefogták. Efraim igen bőkezű volt a katonákkal szemben, ezért néhányan elvállalták, hogy Ratiborba visszakísérik és kiszabadítják a fiát.

Így is lett. Éjszaka, lovaikról le sem szállva támadtak a táborra, a haramiák azt sem tudták, hova kapjanak. Néhány perc alatt mindegyiküket lemészárolták a katonák, és Ádám újra szabad volt, boldogan ölelte keblére atyját. Aztán, ahogy az lenni szokott, a megszabadítók kezdtek megszarolni Efraimékat, aki végül is a váltságdíjra hozott összes drágakövet és aranyat átadta nekik szabadulásuk fejében. Amíg a katonák az osztozkodással voltak elfoglalva, Efraim és Ádám elhajtották lovaikat, és a maradék kettőt valahogy megülve elvágtattak délnek.

Olmützben megálltak és kölcsönt vettek fel Efraim egyik kereskedő társától, majd, hogy útjuk ne maradjon dolgavégezetlen, Brünnebe is elmentek, hogy rendezzék a posztókereskedés ügyét. Végül 1634. április végén érkeztek Pozsonyba, ahol Taria már a végső kétségbeesés határán állt szeretteinek hiánya miatt.

Időközben az elrabolt váltságdíj hiánya jelentősen érezhetővé vált Efraim kereskedésében, ezekben az időkben ismét csenedesdni látszott a forgalom. Efraim hosszas alkudozások és megvesztegetések révén hozzájutott egy passzushoz, amely neki és Ádámnak különleges kereskedelmi jogokat biztosított a Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség között.

Következő márciusban Efraimnak (ugyancsak jelentős anyagi áldozat révén) sikerült elérnie, hogy az ozmán hatóságok menlevelet adjanak nekik és beszállítóiknak, azzal a feltétellel, hogy azok az ozmán birodalom területére a királyságból Tatán keresztül Budán lépnek be, és abból kilépni a Berettyó és a Sebes-Körös metszésénél, Várad felé jogosultak. A két pont között kötelesek a legrövidebb járható úton lebonyolítani a szállítást. Az engedélyek birtokában, és egy próbautat követően Efraim Ádámot Pozsonyból Margittára küldte azért, hogy míg ő a beléptetést ellenőrzi, addig Ádám a kiléptetésnél vigyázzon a dolgaikra. Józsuét kihagyták a számításból, mert úgy tartották, hogy izgága veszélyeztetné a kereskedést.

Egy év elmúltával nyáron a kereskedés beindult, Efraim Budán, Ádám Váradon felügyelte hogy minden rendben menjen.

1637 ősziére már olyan nagy vagyon halmozódott fel Margittán is, amely az egész telep életét veszélyeztette. Ádám a vagyont kisebb részekre osztva ládába helyezte, és Magyarakéc, Érszöllös, Berettyókohány, Bisztraterebes, Vedresábrány és Érbogyoszló körben elásta, a helyeket megjelölte, és a rejtékhelyekről pedig egy pergamenre feljegyzéseket vezetett fel. Azidőtájt két Tóratekercs is volt Margittán, és csak az egyiket olvasták: a másik tekercsbe rejtette el az írást.

Másnap hatalmas eső áztatta a vidéket, majd mikor elállt, gyönyörű szivárvány magasodott Margitta fölé. Ádám (hirtelen ötlettől vezetve) magához hívta fiait, és elmondta nekik, hogy emlékezzenek mindig és minden körülmény között, hogy a szivárvány az Istennel kötött szövetség jele. Elővette a megelőzően elzárt Tórást, és fiainak, Józsefnek és Efraimnak felolvasta ezt a részt:

*És monda az Isten: Ez a jele a szövetségnek,
melyet én örök időkre szerzek közöttem és ti közöttetek,
és minden élő állat között, mely ti veletek van:
Az én ívemet helyeztetem a felhőkbe,
s ez lesz jele a szövetségnek közöttem és a föld között.
És lésszen, hogy mikor felhővel borítom be a földet,
meglátszik az ív a felhőben.
És megemlékezem az én szövetségemről,
mely van én közöttem és ti közöttetek,*

*és minden testből való élő állat között;
és nem lesz többé a víz özönné minden testnek elvesztésére.
Azért legyen tehát az ív a felhőben,
hogy lássam azt és megemlékezzem az örökkévaló szövetségről
Isten között és minden testből való élő állat között,
mely a földön van.*

*1Móz 9, 12-16

A fiúk még igen kicsik voltak, hat évesek, ezért nem is igen figyeltek atyjuk szavára. Azt sem látták, hogy a megelőző nap írt pergament éppen ehhez a részhez teszi be Ádám, aki remélte, hogy ha vele történik valami, és fiai emlékezni fognak szavaira, egyszer csak megnyitják ezen a helyen a Tórát, és akkor megkaphatják örökségüket.

1639 telén Ádám levelet kapott atyjától, amelyben arra figyelmeztette őt, hogy tudomása szerint Váradon Józsué boszorkánynak nevezett személyekhez jár, és egy írást mutogat, amelyet eddig senki nem tudott megfejteni, és amely állítólag valami régi bőrre felvitt rejtjelezett írást tartalmaz. Efraim szerint ez veszélyt jelenthet a családra, és kérte Ádámot, hogy figyelje testvérét, hogy nem bomlott-e meg az elméje. Ádám miután elégette a levelet gondolkodóba esett, majd egy bizalmas emberét hívatta és azzal küldte be Váradra, hogy ígérjen jutalmat annak a kuruzslónak és bűbájosnak, aki bizonyítani tudja, hogy nála járt Józsué, és külön jutalmat ígért annak, aki másolatot készít titokban az ismeretlen iratról.

1640 augusztusában Margittára érkezett egy ember, aki azt állította Ádámnak, hogy Józsué szeptember elején egy bizonyos helyen újra meg fog jelenni a papírossal. Ádám üzent atyjának, aki meg is érkezett szeptemberre Margittára, majd a hónap közepén kettesben elmentek Váradra a megjelölt helyre és lesben várták, hogy valóban Józsué lesz-e az, aki betér a bűbájoshoz. A lesben állók azonban nem tudták, hogy aki odahívta őket, kétkulacos ember volt, és a nagy jutalom reményében elárulta Józsuénak, hogy valaki lesben fogja őt várni. Józsué ezért lemásolta az iratot, úgy ahogyan azt tudta, majd megvette magának egy helybéli szolgálatait, akit az öltözékéhez hasonló öltözékben küldött el maga helyett.

Efraim és Ádám a rejtkehelyről csak azt látták, hogy egy Józsuéra igen-csak hasonlító férfi érkezik éjfélkor a találkozóra, ezért tovább vártak, hogy ha kijön, hátha felismerik. Bent a bűbájos lemásolta az iratot és hosszú várakoztatás után elküldte az embert, aki amint kilépett az ajtón, köpenyét széthúzta, kalapját levette. Ekkor Efraim és Ádám megbizonyosodott arról, hogy nem Józsué az, aki tévutakra ment, így hát boldogan mentek be a házba kifizetni az asszony szolgálatait. A bűbájos odaadta Efraimnak a lemásolt iratot, aki csak egy pillantást vetett rá, és mivel azt olvashatatlannak látta, és úgy vélte, hogy Józsué ártatlan, összetépte és eldobta.

Az irat pediglen pontos mása volt annak, amelyet Józsué oly sok éve hasztalanul próbált megfejteni, és amelyről irigysége miatt nem szólt atyjának és testvérének.

1643 októberében József és a kis Efraim bar micvója után Ádám magához hívatta a két gyermekét, és két pergament adott át nekik. A pergamenre atyáiknak sorát jegyezte fel, amint az Efraimtól korábban megtanulta. A fiúk elámultak a sok név láttán és meghallgatták atyjuk történetét a családról. Sajnos a történetet félbe kellett szakítaniuk, mert Józsué az ünnepség után néhány vendéggel kötekedni kezdett, és Ádámnak kellett szétválasztani a marakodókat. A fiai azonban eltették az írást.

1645. december 28-án délelőtt érkezett Efraim Váradra, ahol Ádám és Józsué várta őt. Az útra azért került sor, mert Józsué arról tájékoztatta atyját, hogy feltétlenül jönnie kell, mert magyarázatot kíván adni arra a sok meg nem válaszolt kérdésre, amelyeket Efraim neki levélben tett fel az elmúlt hosszú évek során.

Dél volt, amikor a Józsué hajtotta szekéren Ádám és Efraim zavartan, és zaklatottan hallgatták Józsué vallomását, miszerint jól tudja ő, hogy megpróbálták kilesni őt, amikor a bűbájoshoz ment az irat tanulmányozása végett. Elmondta, hogy az iratot hogyan lelte meg, és hogy egész életében azért tanult, hogy azt megérthesse. A szekeret húzó lovakat ekkor már ostorral verte, hiába próbálta őt Efraim csitítani. Józsué szinte kiabálta, hogy néhány hete sikerült megfejtenie az írást, majd egy pillanatra elengedte a gyeplőt és diadalmasan előrántotta kabátjából az ősi pergament.

A szekér ekkor ért a Berettyóhoz. A megbokrosodott lovak a jégre rohantak, a szekér felborult. Józsué, kezében a pergamennel a megtört jég alá esett és azonnal megfulladt, Efraimot pedig a ráboruló szekér ütötte agyon. Ádám a jeges parton törött tagokkal és vérezve imádkozott halott atyja lelki üdvéért, aztán néhány óra múlva ő is meghalt segítség híján.

A jeges vízbe esett pergamenből a tinta kiolvadt, a bőrt betakarta az iszap.

*Mily együgyűek vagytok!
Avagy a fazekas olyan, mint az agyag,
hogy így szóljon a csinálmány csinálójának:
Nem csinált engem!
és az alkotmány ezt mondja alkotójának:
Értelmetlen! **

* Ésa 29.16

*És szól s beszél vala Kain Ábellel, az ő atyjafiával.
És lőn, mikor a mezőn valának,
támada Kain Ábelre az ő atyjafiára, és megöle őt.**

* 1Móz 4.8

Waldmann Tibor

*Lábainál leroskadt, elesett, feküdt,
Lábai között leroskadt, elesett;
A hol leroskadt, ott esett el megsemmisülve.**

* Bír 5.27

